

<https://doi.org/10.15407/uhj2025.02.154>
УДК 930.2:[378.4(477.83-25)“195/196”:082-028.42-021.332]

Олександр ЦЕЛУЙКО

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри давньої історії України та спеціальних галузей історичної науки,
Львівський національний університет ім. Івана Франка (Львів, Україна)
oleksandr.tseluyko@lnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-8973-6927>

Юрій ГУДИМА

кандидат історичних наук, завідувач Музею історії університету,
Львівський національний університет ім. Івана Франка (Львів, Україна)
yuriyhudyma@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2459-4651>

НЕРЕАЛІЗОВАНИЙ ПРОЄКТ ЗБІРНИКА ДОКУМЕНТІВ ДО ІСТОРІЇ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Мета полягає у встановленні обставин підготовки, реалізації та подальшої долі археографічного проєкту, присвяченого історії Львівського університету. Використано загальнонаукові **методи** емпіричного й теоретичного дослідження, історико-порівняльний, а також методи історіографічного аналізу. **Наукова новизна.** З'ясовано, що наприкінці 1950-х рр. керівництво Львівського держуніверситету ухвалило рішення про підготовку нарисів історії навчального закладу й археографічного збірника до його трьохсотлітнього ювілею. Виконання задуму було покладено на університетських викладачів-істориків і львівських архівістів, а керівництво здійснював доцент Я. Кісь. На початок 1961 р. було підготовлено першу частину, але друк відкладено на невизначений термін. **Висновки.** Збірник документів і матеріалів до історії Львівського університету міг стати важливою подією в українській археографії з огляду на тематичне спрямування (повністю присвячувався історії окремого вищого навчального закладу) та застосовані прийоми. Збережені елементи збірника свідчать про високий рівень його підготовки й можуть бути використані при підготовці нового археографічного видання.

Ключові слова: історія освітніх закладів, археографія, Львівський університет, Ярослав Кісь.

Цитування: Целуйко О., Гудима Ю. Нереалізований проєкт збірника документів до історії Львівського університету. *Український історичний журнал*. 2025. № 2 (581). С. 154—166. <https://doi.org/10.15407/uhj2025.02.154>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2025. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Історіографія історії Львівського університету нараховує десятки монографій і колективних досліджень, сотні статей, енциклопедичну працю [1, с. 10—41]. Нерідко наукові тексти супроводжуються публікацією документів, також джерельні матеріали вміщувалися у складі кількох тематичних збірників [2—3], а нещодавно побачило світ перше археографічне видання, присвячене винятково історії цього навчального закладу кінця XVIII — початку XIX ст. [4]. Відзначимо, що ще у середині XX ст. тут працювали над збірником документів. Цей проєкт у присвяченому Я. Кісю біоісторіографічному нарисі згадав В. Яремчук [5, с. 107], зауваживши також про участь львівського історика в редколегії нарисів історії університету та підготовлену ще наприкінці 1950-х рр. тематичну розвідку [6]. М. Крикун у своїх спогадах писав, що виданий 1961 р. короткий нарис історії вишу був «заснований на матеріалах, зібраних головним чином Я.П. Кісем; до них, зокрема, належала підбірка документів XVII — першої третини XX ст., яку Ярослав Павлович мріяв опублікувати» [7, с. 287]. У фонді Р-119 («Львівський державний університет ім. Івана Франка») Державного архіву Львівської обл. (ДАЛО) було виявлено низку документів про діяльність закладу за 1939—1941 рр. та 1944 — початок 1970-х рр. Це матеріали деканату, вченої ради історичного факультету та його кафедр. У процесі впорядкування фондів Музею історії університету було віднайдено передмову й окремі документи збірника (див. додатки 1—2). Виявлені матеріали дозволять встановити змістове наповнення, склад авторського колективу, передумови та особливості роботи над виданням, обставини, що не дозволили реалізувати цей археографічний проєкт.

У середині 1950-х рр. керівництво Львівського державного університету ім. І. Франка ухвалило рішення про відзначення в 1961 р. 300-річного ювілею навчального закладу [8]. Наукові суперечки щодо часу заснування тривали з кінця XIX ст., коли вийшла друком двотомна «Історія Львівського університету», автори якої визначали початковою датою 20 січня 1661 р. — день надання королем Яном II Казимиром Львівській єзуїтській колегії «гідності академії й титулу університету» [9]. Нова хвиля дискусій розгорнулася в 1912 р., коли польська громада міста та коронного краю врочисто відзначила 250-річний ювілей вишу. Натомість українські історики, насамперед Б. Барвінський, наголошували, що місцева університетська традиція починається з відкриття австрійською владою 1784 р. класичного «Йосифінського» університету та заперечували будь-який зв'язок чи тяглість між цим навчальним закладом та єзуїтською академією (колегією) XVII—XVIII ст. [10—11].

У радянський період дискурс університетської історії тривав, але вже з акцентом на змінах, пов'язаних із новими суспільно-політичними умовами. Відтепер дата заснування університету більше залежала від позиції ректора, ніж від результатів наукових студій. Так, перший радянський очільник Львівського державного університету історик М. Марченко поділяв думку української історіографії й уважав часом його створення кінець XVIII ст. [12, с. 381]. Першими повоєнними роками датується спроба відкрити Музей історії університету, до чого залучалися завідувачі кафедр І. Крип'якевич, М. Возняк, І. Свенціцький [13]. Припускаємо, що саме під їх впливом навесні 1945 р. було вироблено схему історії вишу, яка виходила з організації Успенського ставропігійського братства та його шко-

ли, тобто з кінця XVI ст., натомість класична університетська історія починалася в 1784 р. Однак уже влітку 1945 р. ректор І. Беякевич заговорив про 275 років навчального закладу¹, що означало й певну акцептацію 1661 р. як однієї з вузлових дат в його історії. І все ж, як нам видається, ані він, ані його наступник на посаді Г. Савін упевненої позиції з цього питання не мали².

До проблеми повернулись у 1950-х рр., коли у Львові відзначали кілька гучних ювілеїв (700-річчя заснування міста, 100-річчя від дня народження І. Франка). Крім того, значний резонанс мали й урочистості з нагоди 200-річчя Московського університету в 1955 р. Припускаємо, що ці події спонукали ректора Є. Лазаренка та університетське керівництво переглянути свою позицію та сприяти визначенню датою заснування саме 1661 р., що дозволяло невдовзі відсвяткувати 300-літній ювілей вишу. З таким датуванням погодилася більша частина колективу³. Принаймні якихось гучних протестів не прозвучало ні на засіданнях ученої ради, ні на шпальтах університетської багатотиражки «За радянську науку». Підтримав визначену дату й Я. Кісь, котрий 1957 р. опублікував розвідку «До питання про заснування Львівського університету» [6].

У зв'язку із наближенням ювілею керівництво закладу ініціювало підготовку повноцінної його історії, покликаній ствердити стару (нову) дату та переосмислити минуле відповідно до вимог радянської дійсності. На засіданні вченої ради історичного факультету в березні 1957 р. ухвалили план роботи над книгою, визначили авторів та відповідальних осіб. Майбутні «Нариси історії Львівського університету» (саме така назва фігурувала в документах наприкінці 1950 — на початку 1960-х рр.) мали будуватися за хронологічним принципом. Передбачалося п'ять розділів, котрі охоплювали б весь період діяльності інституції від відкриття єзуїтської академії й до середини XX ст.: 1) 1661 р. і до входження українських земель до складу імперії Габсбургів; 2) від 1772 р. й до подій «Весни народів»; 3) 1848—1918 рр. (до завершення так званого австрійського періоду в історії університету); 4) міжвоєнний період 1919—1939 рр.; 5) події радянського часу (до 1960 р.) Планувалися п'ять груп («бригад») істориків на чолі з проф. Д. Похилевичем, доцентами Г. Гербільським, В. Осечинським, І. Беякевичем і Г. Глядківською [5, с. 11]⁴.

Десять тоді ж, восени 1957 — взимку 1958 рр. зародилася ідея підготувати видання документів та матеріалів до історії навчального закладу. Потреба в ньому була очевидною, адже для частини авторів, залучених до роботи над нарисами, проблематика історії Львівського університету була новою й не корелювалася з їхніми науковими інтересами. Так, проф. Д. Похилевич досліджував соціально-еко-

¹ Державний архів Львівської обл. (далі — ДАЛО). Ф. Р-119. Оп. 11. Спр. 5. Арк. 1.

² Про плутанину, яка панувала в поглядах керівництва університету на його історію, свідчить виступ Г. Савіна на розширеній колегії Міністерства вищої освіти СРСР та підготовлене обґрунтування ухваленого цією колегією рішення (червень 1949 р.) [5, с. 511].

³ ДАЛО. Ф. Р-119. Оп. 6. Спр. 125. Арк. 78. Відповідаючи восени 1958 р. на інформаційний запит Міжнародного бюро (асоціації) університетів керівництво львівського вишу впевнено вказувало датою його заснування 1661 р.

⁴ ДАЛО. Ф. Р-119. Оп. 17. Спр. 289. Арк. 28—29.

номічні процеси у Великому князівстві Литовському XVI—XVIII ст., а Г. Глядківська вивчала «революційну боротьбу» на півдні України в першій чверті XX ст. Та й написання історії вишу в дусі тогочасної ідеології вимагало ревізії попереднього польського, українського історіографічного доробку з акцентуванням на «соціальній та антиколоніальній боротьбі» «прогресивної громадськості», до якої зараховували як студентську молодь, так і «передових українських вчених». Для частини дослідників існували мовний, палеографічний бар'єри, адже більшість документів та матеріалів, що складали джерельну базу історії Львівського університету, були написані латиною, німецькою чи польською.

Можемо припустити, що ініціатором археографічного видання до історії навчального закладу міг бути хтось із редакторів розділів або залучених до написання тексту істориків, наприклад Я. Кісь, котрий уже мав досвід археографічної роботи — в той час він готував до друку матеріали з історії Львова XVI—XVIII ст. [5, с. 108], опрацьовував документи для написання докторської дисертації, керував музейно-архівною практикою студентів, активно співпрацював з архівістами міста. Саме Я. Кісь у лютому 1958 р. представив на засіданні кафедри історії УРСР попередній план археографічного видання й був рекомендований завідувачем кафедри доц. О. Цибком до складу його редколегії⁵. Як видно з протоколу засідання кафедри, Я. Кісь пропонував укладати збірник за хронологічним принципом. Основою періодизації, на його думку, мали стати важливі явища, зміни у соціально-економічному, політичному, культурному житті Галичини, пов'язані з історією вишу. Лише для деяких періодів, стверджував Я. Кісь, можливе висвітлення наукової роботи, національного складу викладачів, діяльності студентських організацій тощо. Докладний план збірника не зберігся, але можемо припустити, що розділи у цьому археографічному виданні відповідали структурі «Нарисів історії Львівського університету». Під час короткого обговорення Я. Кісю вказали на необхідність доопрацювати збірник та його структуру, зауважили брак документів про боротьбу українців Галичини за національний університет у 1900—1912 рр. тощо.

Робота над збірником документів тривала кілька років. У січні 1959 р. Я. Кісь оптимістично припускав, що завершити його вдасться до кінця року⁶, але укласти видання, та й то не цілком, удалося наприкінці лише наступного 1960 р.⁷ Офіційно збірник був представлений на засіданні кафедри історії УРСР і вченій раді історичного факультету вже в лютому 1961 р. До редколегії видання, окрім безпосереднього виконавця Я. Кіся, ввійшли ректор Є. Лазаренко, проректор із навчальної роботи проф. А. Брагінець (відпов. ред.), директорка Львівського обласного державного архіву Г. Сизоненко та доцент кафедри української мови П. Коструба⁸, який, припускаємо, був літературним редактором. Безпосередню участь у роботі над збірником, у виявленні матеріалів та їх археографічному опрацюванні брали співробітники університету й обласного архіву. У збереженій пе-

⁵ Там само. Спр. 321. Арк. 34—35.

⁶ Там само. Спр. 340. Арк. 34.

⁷ Там само. Спр. 424. Арк. 36—37.

⁸ Там само. Арк. 63.

редмові (додаток 1) згадані історик та добрий знавець німецької мови В. Борис⁹, філолог-германіст Б. Задорожний, викладач кафедри іноземних мов М. Кнороз, науковий співробітник облдержархіву А. Сісецький [15, с. 569—570; 16, с. 575—576]¹⁰, який уже брав участь у підготовці та впорядкуванні тематичних збірників документів у другій половині 1950-х рр. Переклади матеріалів з іноземних мов здійснили викладачі кафедр класичної, німецької і слов'янської філології.

На певному етапі роботи унаочнилася потреба видання збірника двома окремими частинами (томами): одна — з документами «дорадянського періоду», друга — з вересня 1939 р. Відповідне рішення схвалили ще до січня 1959 р.¹¹ Це могло пояснюватися значним обсягом накопиченого матеріалу. Однак не можна відкидати й можливість того, що авторський колектив побоювався братися за підбір документів радянського періоду, адже всі добре пам'ятали, як змінювалося бачення керівництвом університету окремих сторінок його історії, які пертурбації пережив сам заклад із «закручуванням гайок» та проведенням низки репресивних ідеологічних кампаній (як-от боротьба зі школою М. Грушевського в 1946—1947 рр.). А, можливо, йшлося про якнайшвидше завершення роботи над збірником і його публікацію в ювілейному 1961 р., оскільки вчасно підготувати повноцінну історію Львівського університету не вдалося. Констатуємо: на засіданні кафедри історії УРСР і вченої ради історичного факультету в лютому 1961 р. Я. Кісь презентував першу частину збірника загальним обсягом 22 друк. арк., до якої ввійшли 110 документів мовою оригіналу та в перекладі українською.

На засіданні кафедри 18 лютого 1961 р. збірник був успішно представлений, а в протоколі зазначена назва — «3 історії Львівського університету. 1661—1939 рр. (ч. I)»¹². З доповіддю виступив Я. Кісь, котрий підкреслив, що це перший збірник документів до історії вишу, коротко схарактеризував представлені в ньому матеріали. У виступі також зазначалося, що документів до історії єзуїтських освітніх закладів XVII—XVIII ст. у збірці небагато через їх відсутність у львівських архівах, а про документи з «доезуїтського періоду», наприклад про братську школу, взагалі не згадувалося.

Сучасні дослідження підтверджують, що багато матеріалів з історії єзуїтського шкільництва Львова дійсно відклалися в архівних установах Польщі, Ватикану та Австрії, але частково вони присутні й у фондах Центрального державного історичного архіву України у м. Львів (ЦДІАЛ України), відділах рукописів Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України та

⁹ Поява В. Бориса у складі редколегії не випадкова. Ще 1936 р. він вступив на гуманітарний факультет Львівського університету, де вивчав історію та німецьку мову. Після радянської реорганізації закінчив історичний факультет (1945 р.). Здобув другу вищу освіту на факультеті іноземних мов (1953 р.). Сферою його наукових інтересів була історія Галичини XIX ст. [14, с. 611].

¹⁰ ДАЛО. Ф. Р-119. Оп. 17. Спр. 424. Арк. 36. Про участь неназваних працівників обласного архіву в роботі над збірником Я. Кісь згадував на засіданні кафедри у грудні 1960 р. Йшлося, на нашу думку, саме про А. Сісецького та Г. Сизоненко.

¹¹ ДАЛО. Ф. Р-119. Оп. 17. Спр. 340. Арк. 34.

¹² Там само. Спр. 424. Арк. 62—67.

Наукової бібліотеки ЛНУ ім. І. Франка (наприклад, майнова та господарська документація, кореспонденція академії [17, с. 17—18]).

Я. Кісь указував, що найстаріші документи, включені до збірника, це короткі автобіографії професорів філософського факультету за 1784—1804 рр., які зберігаються в Львівському обласному держархіві. Матеріали про студентські рухи, «прогресивні» студентські організації та «революційну боротьбу» у Львівському університеті походили з фондів 11 («Львівський окружний суд»), 110 («Львівське міське староство»), 271 і 350 (обидва — «Дирекція поліції у Львові»). Збірник містив низку опублікованих матеріалів, імовірно з університетських офіційних видань (хронік, статутів) початку ХІХ ст. Ввійшло до книги й невелике число газетних повідомлень. За словами впорядника, вміщені у збірнику документи містили відомості про структуру та організацію університету, навчальний процес, кафедри, персональний склад викладачів, кількість студентів тощо. Значну увагу приділили студентським рухам і товариствам, боротьбі за український університет. Натомість інші аспекти діяльності закладу, зокрема наукові досягнення, зв'язки з іншими установами тощо, були менш представлені через брак відповідних матеріалів. Після короткого обговорення кафедра рекомендувала видання до друку.

В іншій атмосфері пройшло представлення збірника на засіданні вченої ради історичного факультету 27 лютого 1961 р.¹³ Матеріали першої частини спричинили бурхливе обговорення, участь в якому взяла чи не половина складу ради. Тон дискусії задав секретар університетського парткому та завідувач кафедри історії КПРС доц. А. Вовчик, який був противником публікації збірника документів у двох, а не в одній частині, та ще й без матеріалів радянського часу. Його підтримав завідувач кафедри історії СРСР доц. В. Осечинський. Схожої думки дотримувалися проф. М. Лебович і доц. І. Беякевич (останній уважав публікацію збірника у запропонованому Я. Кісем варіанті «великою помилкою»). На захист підготовленого видання висловилися його відповідальний редактор проф. А. Брагінець, декан історичного факультету доц. П. Челах і доц. О. Цибко, котрі погоджувалися з необхідністю продовження роботи над другим, «радянським», томом, але допускали публікацію першої частини як завершеної праці. Окрему позицію зайняв доц. О. Бейліс, який запропонував видати документи як додаток до запланованої праці з історії Львівського університету, що не лише змінювало концепцію збірника, але й відкладало його вихід. Зрештою вчена рада історичного факультету підтримала видання єдиного збірника документів, який охоплював би всю історію вишу, та створила нову комісію у складі В. Осечинського, Я. Кіся, Т. Соколовської, О. Цибка, О. Карпенка, В. Бориса, М. Крикуна.

Після цього сліди збірника губляться. Єдину згадку про нього ми виявили у звіті про наукову роботу історичного факультету (літо 1961 р.)¹⁴. Опубліковано цю книгу так і не було. Втрата інтересу до видання після офіційного відзначення 300-літнього ювілею Львівського держуніверситету восени 1961 р., смерть у квітні 1963 р. відповідального редактора А. Брагінця та усунення того ж року з

¹³ Там само. Спр. 410. Арк. 26—35.

¹⁴ Там само. Спр. 413. Арк. 12.

посади ректора Є. Лазаренка, небажання Я. Кіся займатися тематикою, котра не була пов'язана з його докторською дисертацією¹⁵, постійне багаторічне відтермінування завершення роботи над історією університету — кожна з цих обставин могла спричинити відмову від дальшої роботи над збірником.

Частина акумульованих матеріалів використали при підготовці виданої 1961 р. за авторства Є. Лазаренка брошури про Львівський університет [18]. Машинопис збірника, чи то повністю, чи то частинами потрапив до фондів створеного 1964 р. музею історії вишу, але коли та як він тут опинився — невідомо. На сьогодні від збірника збереглися коротка передмова і близько десятка документів, переважно щодо міжвоєнного періоду, тобто десята частина підготовлених матеріалів, що не дозволяє повною мірою судити про якісне наповнення та виконану укладачами й редакторами археографічну роботу. Що стосується передмови, її історична частина лаконічна — одне речення, яке інформує про новаторський характер видання та його мету («висвітлити найбільш важливі сторінки його трьохсотрічної історії»). Така лаконічність дисонує з тенденціями української археографії 1950-х рр., коли історичні частини передмов тематичних збірників документів зростали в обсязі [19, с. 36]. Впадає у вічі відсутність у передмові відомостей з історії університету та історіографії питання.

Археографічна частина передмови значно ширша. В ній перераховано джерела формування збірника (фонди обласного архіву та ЦДАІАЛ України, інформаційно-довідкові видання університету (хроніки, програми), газетні матеріали), коротко схарактеризовано окремі архівні й опубліковані документи, структуру збірника, подано перелік висвітлених питань, названо осіб, що брали участь у його підготовці. Наголошувалося, що до збірника ввійшли документи, створені у процесі діяльності органів державної влади, керівництва університету, наукових і студентських товариств, а також літературні твори. Укладачі зіткнулись із певними труднощами в передачі тексту документів іноземними мовами. Радянська археографія тоді ще не виробила загальних правил видання таких матеріалів [20, с. 81], не був корисним і досвід іноземних колег, зокрема польських, котрі, як зазначав Я. Кісь, «не дотримуються однотипних правил публікацій» [21, с. 12]. Тому в передмові вказувалося, що документи подані мовою оригіналу та в українському перекладі згідно з вимогами правопису. Не пояснювалися принципи відбору документів, не було вказано особливості передачі їх заголовків і легенд. У виданні передбачався список скорочень та іменний покажчик. В. Яремчук, характеризуючи археографічну діяльність Я. Кіся в 1960-х рр., наголошував, що реалізовані ним та іншими укладачами збірників документів прийоми були новаторськими і стали прикладами для наступників [5, с. 150]. Утім стан збереження збірника не дозволяє представити та оцінити ці інновації.

¹⁵ Саме в 1961—1963 рр. був підготовлений її текст, хоч захист відбувся лише 1969 р. Десь у цей же час Я. Кісь почав збирати й опрацьовувати матеріали зі ще однієї теми: «Зародження капіталізму в промисловості Східної Галичини», активно розробляв питання розвитку спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін в УРСР, керував кафедральним студентським гуртком, готував навчальні посібники тощо. Все це змушувало вченого відмовитися від інших робіт [5, с. 108, 110].

* * *

Нижче подаємо підготовлену для згаданого видання передмову й перелік тих документів збірника, що збереглися у фондах Музею історії університету. Мову та стилістику оригіналів збережено, виправлено лише окремі граматичні огріхи.

* * *

Додаток 1

Передмова до збірника документів до історії Львівського університету

Це перший збірник документів з історії Львівського університету, метою якого є висвітлити найбільш важливі сторінки його трьохсотрічної історії. Найбільшу кількість матеріалів виявлено у великому фонді № 26 Львівського державного обласного архіву. Матеріали цього фонду становили раніше спеціальний університетський архів. Вони відкладались протягом багатьох років діяльності університетських канцелярій, рад, інститутів, семінарів і кафедр. Найбільш важливі з них — це протоколи університетсько-го сенату ради, факультетських рад, матрикулярні книги, річні звіти ректорів тощо.

Матеріали з історії Львівського університету за XVII—XVIII ст. не збереглися в архівах, крім копії документа про заснування університету від 20 січня 1661 р. (вписаного у львівські гродські книги 1759 р.). Цю прогалину можна лише дещо заповнити друкованою в той час полемічною літературою, яка нагромаджувалась в результаті дискусій між Краківською і Замостянською академіями, з одного боку, і Львівською академією, з другого.

До найстаріших документів кінця XVIII ст. належать короткі біографії, писані власноручно професорами філософського факультету, зокрема біографії Мартиновича, Лодія, Семантюка та інших.

Дуже цікаві матеріали про студентський рух, прогресивні студентські організації і революційну боротьбу у Львівському університеті знайдено у фондах Львівського окружного суду (№ 11), Львівської дирекції поліції (№ 271, 350), Львівського міського староства (№ 110).

До збірника включено також матеріали деяких фондів Центрального державного історичного архіву України у Львові (№ ...) ¹⁶, Наукового товариства ім. Шевченка (№ ...) ¹⁷ та Львівського намісництва (№ ...) ¹⁸.

У збірнику вміщено і ряд матеріалів, опублікованих в університетських хроніках, що почали друкуватися з кінця XIX ст., в програмах університетських лекцій (найстаріші появилися на початку XIX ст.), витяги з університетських статутів і державних законів про вищі школи. У збірник ввійшла невелика кількість газетних матеріалів.

Вміщені в збірнику документи висвітлюють такі питання, як кількість професорів і кафедр, кількість студентів, структура й організація університету, говорять про навчальний процес і дисципліни, які читалися у Львівському університеті і т. д. Найповніше висвітлено питання про студентський рух і прогресивні студентські організації, а також бо-

¹⁶ Номер фонду в тексті передмови відсутній.

¹⁷ Номер фонду в тексті передмови відсутній. Припускаємо, що йдеться про фонд 309 («Наукове товариство ім. Шевченка, м. Львів»).

¹⁸ Номер фонду в тексті передмови відсутній. Очевидно, йдеться про фонд 146 («Галицьке намісництво, м. Львів»).

ротьбу за український університет у Львові, яка велася з кінця XIX ст. до 1939 р. — до возз'єднання західноукраїнських земель з Радянською Україною. Інші питання відображено менш повно, тому що важко в рамках збірника показати, наприклад, наукову роботу чи наукові зв'язки Львівського університету. Документи друкуються мовою оригіналів — польською, німецькою, латинською і французькою разом з перекладами на сучасну літературну українську мову. Тексти документів друкуються згідно з вимогами сучасної орфографії і пунктуації.

У підготовці збірника документів, виявленні матеріалів, археографічному їх опрацюванні брали участь працівники університету В.О. Борис, Б.М. Задорожний, Я.П. Кісь, М.М. Кнороз, а також працівники Львівського обласного державного архіву Г.С. Сизоненко, А.М. Сісецький.

Переклади документів з польської мови здійснили працівники кафедри слов'янської філології (керівник М.Й. Онишкевич), з німецької — працівники кафедри німецької філології (керівник — Б.М. Задорожний), з латинської — працівники кафедри класичної філології (керівник — Й.У. Кобів).

Додається список скорочень, які зустрічаються в документах, а також іменний покажчик.

Перша частина збірника охоплює дорадянський період історії Львівського університету (1661—1939 рр.). У другій частині буде висвітлена історія Львівського університету від 1939 р. до наших днів.

Додаток 2

Перелік окремих документів, котрі повинні були входити до першої частини збірника

1835 р. Вірш «Львівські вівати», спрямований проти існуючого політичного ладу в Галичині і розповсюджуваний серед студентів університету. Мова док. — поль., укр. переклад. Джерело¹⁹: ЦДІАЛ України. Ф. 146. Оп. 5. Спр. 377. Арк. 7—8.

1836 р., 12 січня. Донесення Львівського кримінального суду Крайовій президії про арешт і притягнення до судової відповідальності ряду студентів університету за антиурядові виступи і розповсюдження революційних віршів. Мова док. — нім., укр. переклад. Джерело: ЦДІАЛ України. Ф. 146. Оп. 5. Спр. 558. Арк. 26—28.

1837 р., 24 березня. Розпорядження президії об'єднаної придворної канцелярії у Відні президентові крайової президії Крігу про заборону надавати стипендії студентам, яких підозрюють в антиурядовій діяльності. Мова док. — нім., укр. переклад. Джерело: ЦДІАЛ України. Ф. 146. Оп. 5. Спр. 874. Арк. 1.

1924 р., 11 червня. Лист Філарета Колесси Вченій раді філософського факультету з проханням дати відгук на його друковані роботи для отримання від Львівської шкільної кураторії однорічної творчої відпустки. Мова док. — поль., укр. переклад. Джерело: ДАЛО. Ф. 26. Оп. 14. Спр. 203. Арк. 84—85.

1927 р., 24 січня. Повідомлення прогресивних студентських організацій у Львові Академічному Сенатові університету про створення спільного Представництва прогресивної молоді для спільної боротьби. Мова док. — поль., укр. переклад. Джерело: ДАЛО. Ф. 26. Оп. 14. Спр. 402. Арк. 4.

1930 р., 15 жовтня. Звернення Наукового Товариства ім. Шевченка до ректора та сенату Львівського університету з протестом проти нападу польської шовіністичної сту-

¹⁹ Тут і далі наведено сучасні назви архівних установ.

дентської молоді на приміщення Товариства. Мова док. — поль., укр. переклад. Джерело: ДАЛО. Ф. 26. Оп. 18. Спр. 753. Арк. 5.

1930 р. Відозва прогресивного Комітету боротьби з підвищенням оплат до неможливої студентської молоді м. Львова з закликом приєднатися до страйкової боротьби проти підвищення оплати за навчання, обмежень у прийомі неможливої молоді до вищих шкіл, спільної боротьби проти фашизму. Мова док. — поль. Джерело: ДАЛО. Ф. 26. Оп. 18. Спр. 753. Арк. 8.

1931 р., лютий. Відозва Комітету антифашистських студентів до неможливої студентської молоді з закликом до боротьби з фашизмом проти війни з СРСР. Мова док. — поль., укр. переклад. Джерело: ДАЛО. Ф. 121. Оп. 3. Спр. 681. Арк. 73.

1932—1933. Листівка Комуністичної спілки молоді Західної України зі закликами до боротьби проти фашизму та до інтернаціональної солідарності. Мова док. — поль., укр. переклад. Джерело: ДАЛО. Ф. 110. Оп. 4. Спр. 341. Арк. 1.

1932 р., 16 березня. Відозва Студентського страйкового комітету до студентської молоді м. Львова з закликом приєднатися до загального страйку робітників. Мова док. — поль., укр. переклад. Джерело: ДАЛО. Ф. 11. Оп. 29. Спр. 904. Арк. 34; Ф. 285. Оп. 1. Спр. 904. Арк. 34.

1932 р., 7 грудня. Із звіту ректора університету про студентський рух у Львові в зв'язку з підвищенням оплати за навчання. Мова док. — поль., укр. переклад. Джерело: ДАЛО. Ф. 26. Оп. 14. Спр. 891. Арк. 36—37.

1933 р., 17 січня. Донесення Львівської міської команди державної поліції Львівському старосту про комуністичну діяльність «Клубу українських студентів». Мова док. — поль. Джерело: ДАЛО. Ф. 110. Оп. 4. Спр. 345. Арк. 5.

1933 р. Звернення прогресивного об'єднання студентських організацій «Академічна лівія» до студентів м. Львова з закликом до боротьби проти підвищення оплати за навчання. Мова док. — поль., укр. переклад. Джерело: ДАЛО. Ф. 26. Оп. 18. Спр. 815. Арк. 2.

1934 р., 23 вересня. Листівка Крайової організації «Академічна лівія» з закликом до незалежної студентської молоді стати разом із робітничим класом до боротьби проти існуючого соціального ладу, проти поліційного терору, пацифікації і фашистського уряду. Мова док. — поль., укр. переклад. Джерело: ДАЛО. Ф. 26. Оп. 14. Спр. 1419. Арк. 166.

1936 р. 14 березня. Повідомлення Львівської міської команди державної поліції віце-прокурору Окружного суду IX району м. Львова про студентську демонстрацію проти оплати за навчання. Мова док. — поль., укр. переклад. Джерело: ДАЛО. Ф. 213. Оп. 2. Спр. 244. Арк. 1.

1936 р., 22 лютого. Лист директора бібліотеки Академії Наук УРСР проф. В. Іванушкіна ректору університету з пропозицією організації регулярного обміну медичною літературою. Мова док. — франц., укр. переклад. Джерело: ДАЛО. Ф. 26. Оп. 10. Спр. 1500. Арк. 8.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ / REFERENCES

1. Kachmar, V. Lvivskyi universytet u 1784—1918 rokakh: orhanizatsiini, osvithnonaukovi ta natsionalni transformatsii. Lviv, 2021 [in Ukrainian].
[Качмар В. Львівський університет у 1784—1918 роках: організаційні, освітньо-наукові та національні трансформації. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 531 с.].
2. Sotsialistychna kultura Lvivshchyny. Zb. arkhivnykh dokumentiv i materialiv (1939—1962). Lviv, 1964 [in Ukrainian].

- [Соціалістична культура Львівщини. Зб. архівних документів і матеріалів (1939—1962). Львів, 1964. 199 с.].
3. Slyvka, Yu. (Ed.). *Kulturne zhyttia v Ukraini. Zakhidni zemli*. T. 1. Kyiv, 1995 [in Ukrainian]. [Культурне життя в Україні. Західні землі. Т. 1. Відп. ред. Ю. Сливка. Київ: Наукова думка, 1995. 750 с.].
 4. Kachmar, V., Smolii, M. (Comps). *Storinky istorii Lvivskoho universytetu za materialamy nimetskomovnykh dokumentiv*. Lviv, 2016 [in Ukrainian]. [Сторінки історії Львівського університету за матеріалами німецькомовних документів. Упоряд. В. Качмар, М. Смолій. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2016. 210 с.].
 5. Yaremchuk, V. *Pryzabuti postati ukrainskoi istoriohrafi XX st.: Bioistoriohrafichni narysy*. Ostroh, 2002 [in Ukrainian]. [Яремчук В. Призабуті постаті української історіографії XX ст.: Біоісторіографічні нариси. Острого: Національний університет «Острозька академія», 2002. 165 с.].
 6. Kis, Ya. *Do pytannia pro zasnuvannia Lvivskoho universytetu. Dopovidi ta povidomlennia. Lvivskiy derzhavnyi universytet imeni Ivana Franka*. Lviv, 1957. 7/2: 71-74 [in Ukrainian]. [Кіс Я. До питання про заснування Львівського університету. *Доповіді та повідомлення. Львівський державний університет імені Івана Франка*. Вип. 7/2. Львів, 1957. С. 71—74].
 7. Krykun, M. *Yak pysalasia istoriia Lvivskoho universytetu v radianskyi chas. Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya istorychna*. 2013. 49: 287-292 [in Ukrainian]. [Крикун М. Як писалася історія Львівського університету в радянський час. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. Вип. 49. Львів, 2013. С. 287—292].
 8. Tseluiko, O. *Pryhody 300-richnoho yuvileiu Lvivskoho universytetu, abo Prychynok do istorii radianskykh sviatkuvan. Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya istorychna*. Spetsvypusk: Na poshanu profesora Romana Shusta. 2019. 500-523 [in Ukrainian]. [Целуйко О. Пригоди 300-річного ювілею Львівського університету, або Причинки до історії радянських святкувань. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. Спецвипуск: На пошану професора Романа Шуста. Львів, 2019. С. 500—523].
 9. Finkel, L. & Starzyński, S. *Historia Uniwersytetu Lwowskiego*. T. 1-2. Lwów, 1894. 820 s. [in Polish].
 10. Vinkovskyi, T. (Barvinskyi, B.). *Yosyf II chy Yan Kazymyr? (Z nahody sviatkovania mnymoi 250-litnoi richnytsi yestvovania Lvivskoho Universytetu)*. Lviv, 1912 [in Ukrainian]. [Вінковський Т. (Барвінський Б.). Йосиф II чи Ян Казимир? (З нагоди святкування мнимої 250-літної річниці існування Львівського Університету). Львів: З друкарні В.А. Шийковського, 1912. 50 с.].
 11. Barvinskyi, B. *Predtecha Universytetu im. Frantsa I u Lvovi. Krytychni zamitky do pytannia pro genezu Lvivskoho universytetu. Zapyshy Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka*. 1912. CXXXV: 1-41 [in Ukrainian]. [Барвінський Б. Предтеча Університету ім. Франца I у Львові. Критичні замітки до питання про генезу Львівського університету. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Т. CXXXV. Львів, 1918. С. 1—41].
 12. Smolii, V. (Ed.). *Instytut istorii Ukrainy Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy: Dokumenty i materialy: 1936—1991: U 2 kn. Kn. 1: 1936—1947*. Kyiv, 2011 [in Ukrainian]. [Інститут історії України Національної академії наук України: Документи і матеріали: 1936—1991: У 2 кн. Кн. 1: 1936—1947. Відп. ред. В. Смолій. Київ: Інститут історії України НАН України, 2011. 630 с.].
 13. Hudyma, Yu. & Tseluiko, O. *Lvivske Sviato-Uspenske bratstvo ta yoho shkola u dyskusiiakh pro tiahlist universytetskoï tradytsii u Lvovi. Staryi Lutsk: Naukovo-informatsiyni zbirnyk*. 2017. 13: 130-144 [in Ukrainian].

- [Гудима Ю., Целуйко О. Львівське Свято-Успенське братство та його школа у дискусіях про тяглість університетської традиції у Львові. *Старий Луцьк. Науково-інформаційний збірник*. Вип. 13. Луцьк, 2017. С. 130—144].
14. Tseluiko, O. Kafedra istorii Ukrainy u 1944—1949 rr.: vid uchniv Mykhaila Hrushevskoho do apolohetiv radianskoho svitu. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia istorychna*. Spetsvy-pusk do 60-richchia profesora Oleksiia Sukhoho. Lviv, 2017. 607-640 [in Ukrainian].
[Целуйко О. Кафедра історії України у 1944—1949 рр.: від учнів Михайла Грушевського до апологетів радянського світу. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. Спецвипуск до 60-річчя професора Олексія Сухого. Львів, 2017. С. 607—640].
15. Kutsynda, V. Syzonenko Halyna Sylvestrivna. *Ukrainski arkhivisty (XIX—XX st.): Biobibliografichniy dovidnyk*. Kyiv, 2007 [in Ukrainian].
[Куцинда В. Сизоненко Галина Сильвестрівна. *Українські архівісти (XIX—XX ст.): Біобібліографічний довідник*. Київ, 2007. С. 569—570].
16. Portnova, T. Sisetskyi Anatolii Heorhiiovych. *Ukrainski arkhivisty (XIX—XX st.): Biobibliografichniy dovidnyk*. Kyiv, 2007 [in Ukrainian].
[Портнова Т. Сісецький Анатолій Георгійович. *Українські архівісти (XIX—XX ст.): Біобібліографічний довідник*. Київ, 2007. С. 575—576].
17. Kmet, V. Lvivskyi yezuitskyi universytet. 1661—1773. *Encyclopedia. Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka*. T. I. Lviv, 2011. 16-37 [in Ukrainian].
[Кметь В. Львівський єзуїтський університет. 1661—1773. *Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка*. Т. I. Львів, 2011. С. 16—37].
18. Lazarenko, Ye. 300 rokiv Lvivskoho universytetu. Lviv, 1961 [in Ukrainian].
[Лазаренко Є. 300 років Львівського університету. Львів: Видавництво Львівського університету, 1961. (ненум. стор.)].
19. Mavrin, O. Arkheohrafichna peredmova yak vidobrazhennia rozvytku teoretyko-metodolohichnoi dumky ukrainskoi arkheohrafi 1940-kh — 1950-kh rr. *Arkhivy Ukrainy*. 2018. 4: 35-48 [in Ukrainian].
[Маврін О. Археографічна передмова як відображення розвитку теоретико-методологічної думки української археографії 1940-х — 1950-х рр. *Архіви України*. Вип. 4. Київ, 2018. С. 35—48].
20. Fostik, P. K voprosu o printsipakh publikatsii dokumentov XIV—XVIII vv. na inostrany-nykh yazykakh. *Naukovo-informatsiinyi biuleten Arkhivnogo upravlinnia*. 1957. 2: 70-82 [in Russian].
[Фостик, П. К вопросу о принципах публикации документов XIV—XVIII вв. на иностранных языках. *Науково-інформаційний бюлетень Архівного управління*. Вип. 2. Київ, 1957. С. 70—82].
21. Kis, Ya. (Ed.). *Sotsialna borotba v misti Lvovi v XVI—XVIII st.: Zbirnyk dokumentiv*. Lviv, 1961 [in Ukrainian].
[Соціальна боротьба в місті Львові в XVI—XVIII ст.: Збірник документів. Під ред. Я. Кіся. Львів, 1961. 442 с.].

Надійшла / Received 05.03.2025

Oleksandr TSELUIKO

Candidate of Historical Sciences (Ph. D. in History), Docent,
Docent at the Department of Ancient History of Ukraine and Special Historical Studies,
Ivan Franko National University of Lviv (Lviv, Ukraine)

oleksandr.tseluyko@lnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0001-8973-6927>

Yurii HUDYMA

Candidate of Historical Sciences (Ph. D. in History),
Head of the Museum of the History of the University,
Ivan Franko National University of Lviv (Lviv, Ukraine)

yuriyhudyma@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2459-4651>

THE UNREALIZED PROJECT OF THE EDITION OF DOCUMENTS ON THE HISTORY OF LVIV UNIVERSITY

The purpose is to clarify the circumstances of the preparations of the archeographic edition on the history of Lviv University in the middle of the 20th century. General scientific **methods** of empirical research, theoretical research, historical-comparative method, methods of historiographic analysis were used. **The scholarly novelty.** It was found that during the first half of the 20th century, there was a discussion about the official founding date of Lviv University. At the end of the 1950s, the management of this educational institution made a decision to recognize 1661 as such a date and took a course to celebrate its 300th anniversary in 1961. As part of preparations for this anniversary, it was decided to prepare, in addition to essays on the history of Lviv University, a corresponding archeographic publication as well. The practical work of compiling this archeographic edition was carried out by a team of university teachers-historians and Lviv archivists under the leadership of a well-known Ukrainian scholar, associate professor of Lviv University, Ya. Kis. This collection of documents was to be formed according to the chronological principle and to consist of materials from all historical periods of this educational institution, from the time of its foundation to the 1960s. At a certain stage of the work on the book, it was decided to divide it into two parts — documents before 1939 and Soviet documents. As of February 1961, Ya. Kis prepared for printing the first part of the collection, which included 110 documents both in the original language and their Ukrainian translations, totalling 22 printed sheets. However, due to the opposition of a part of the party leadership of the university and a number of teachers of the Faculty of History, the publication of this part of the archeographic edition was postponed and completely suspended later. Over time, some parts of this edition ended up in the Lviv University History Museum. **Conclusions.** The collection of documents and materials on the history of Lviv University that was prepared in the middle of the 20th century could have become an important event in Ukrainian archaeography assuming its thematic focus (it was entirely devoted to the history of a single higher educational institution) as well as the used methods. The preserved remains of the collection demonstrate the proper level of its preparation and compilation, which will allow the preparation of a new edition, taking into account previous experience and the requirements of the time.

Keywords: *history of educational institutions, archaeography, Lviv University, Yaroslav Kis.*